

Marcel van Roosmalen

Geen brug te ver

Het Arnhem van Marcel van Roosmalen

MEULENHOF

De columns en verhalen in deze bundel verschenen eerder in *nrc.next*,
VARAgids en *Volkskrant Magazine*.

VAN GRUNSVEN
CREATIVE MANAGEMENT

Deze uitgave is tot stand gekomen met medewerking van Van Grunsven
Creative Management, zie ook: www.vangrunsvencm.com

ISBN 978-90-290-9077-3

ISBN 978-94-023-0426-8 (e-boek)

NUR 320

Vormgeving omslag Bart van den Tooren|BVDT

Vormgeving binnenwerk Steven Boland

Foto auteur © Elmer van der Marel

© 2015 Marcel van Roosmalen en Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Woord vooraf

Ik werd bij toeval Arnhemmer (de Arnhemmer zelf zegt Er-nemmer). Mijn ouders kwamen uit Oirschot en Middelbeers, dorpjes in Noord-Brabant. Toen mijn vader een baan kreeg bij de provincie Gelderland verhuisden ze in 1966 naar de nieuwbouwwijk Presikhaaf. Ze gingen wonen op het Cloekplein. Daar in de flat, helemaal bovenin onder de letters W I N K E van WINKELCENTRUM PRESIKHAAF, werd ik twee jaar later geboren. Ze noemden hun flat ‘onze bungalow’, omdat ze naast de lift woonden en dus geen directe burens hadden.

Een flat was toen iets bijzonders. Ooms, tantes, broers en zussen, ze kwamen allemaal kijken naar een woning zo hoog in de lucht, genoten van het uitzicht en vroegen zich af hoe mijn moeder in godsnaam de was ophing. Mijn ouders moesten wennen aan Arnhem en de wijk Presikhaaf in het bijzonder. Toen ze zich in hun netste kleren kwamen voorstellen, ontdekten ze dat de andere bewoners op de galerij liever geen contact – de Arnhemmer zegt ‘contac’ zonder ‘t’, zoals hij bij het spreken ook de ‘a’ verandert in een ‘e’ – met burens hadden.

Een buurman keek naar de buik van mijn zwangere moeder en zei: ‘Als je maar niet *denk* dat ik je naar het ziekenhuis breng.’

Na mijn geboorte zaten mijn moeder en ik iedere dag op het balkon. Mijn moeder op een strandstoel, ik in het badje ernaast. We wachtten dan tot mijn vader thuiskwam.

In Winkelcentrum Presikhaaf, een van de eerste overdekte winkelcentra van Nederland – overdekt betekende toen nog

dat je onder een soort afdakje kon lopen, de overkapping kwam pas later – waren twee supermarkten: de Gruyter en de Coop. Mijn moeder deed boodschappen bij de Coop, waar ze contact kreeg met andere jonge moeders, die zich zonder uitzondering iets anders hadden voorgesteld van het leven in een flat in een nieuwbouwwijk.

Samen schreven ze een brief naar de gemeente voor een oversteekplaats over de IJssellaan, want het groene park – ‘de stadsoase’ met grasvelden en vijvers – aan de overkant van de weg was door het vele verkeer voor moeders met kinderen onbereikbaar.

De markante oversteekbrug kwam pas een paar jaar later, toen de meeste moeders van toen allang verhuisd waren.

Mijn vader nam ons nog jaren mee naar Kapper Kniest in het winkelcentrum. Daar lagen stapels *Voetbal Internationals*. De laatste keer dat we er waren knipte een van de kappers mijn vader per ongeluk in het oor. Hij kreeg een pleister en vijf gulden korting, hetgeen werd gebracht als een enorme geste.

Juist dat is typisch Arnhems, die houding van ‘Ik doe het toch maar’ terwijl er niets bijzonders is gepresteerd, zoals de Arnhemmer het ook de normaalste zaak van de wereld vindt dat hij op het laatste moment van mening verandert. Alles onder het motto: ‘Je beste vriend, dat ben je zelf.’

Pas toen ik er weg was – eerst naar Nijmegen, later naar Amsterdam – besepte ik dat Arnhem meer was dan een stad; een niet meer te verwijderen manier van kijken. Of zoals Arnhemmer en cartoonist Peter van Straaten het tegen me zei toen ik hem interviewde: ‘O, die geweldige taal.’ Een zin die spontaan bij hem opkwam: ‘Kom hier, dan zal ik je een klap in de nek geven zodat je petroleum pist en een week nadruppelt.’

Herman Koch, ook geboren in Arnhem, schreef in *Eindelijk oorlog*: ‘Het begint bij mij meteen al op het station. Dat gevoel alsof je in een te warm gestookte kamer bent waar geen raam open kan. Alsof je in de wachtkamer van de tandarts zit en tijdschriften doorbladert, zonder dat je ooit wordt binnengeroepen om van die zeurende kiespijn te worden verlost.’

Het zal wel weer door de oorlog komen, waarin de stad totaal werd verwoest, maar typerend voor de Arnhemmer is dat hij altijd het zwartste scenario als uitgangspunt neemt. De ingecalculeerde nederlaag. Er zijn er die dat cynisch vinden, maar de Arnhemmer redeneert: dan kan het alleen nog maar meevallen.

Die manier van kijken treft u aan in deze bundel met columns over Arnhem en Velp want die plaats, mijn moeder woont er nog, zag ik in mijn jeugd meer als een buitenwijk van Arnhem, een redenering waarover de Arnhemmer zou zeggen: ‘Ik heb geen hoge muts op van de berichtgeving.’

Marcel van Roosmalen

Je beste vriend, dat ben je zelf

Ik moest naar Arnhem voor een etentje met Arnhemmers, van wie er een aantal me vooraf diverse keren hadden gebeld dat ik vooral moest komen. Hele verhalen over hoeveel zin ze erin hadden, maar toen ik er eenmaal was, bleek de helft er niet te zijn.

‘Ik had ineens toch niet zoveel zin,’ zei een van de wegblijvers me de volgende dag. Waar ze ergens anders een smoes verzinnen, vindt de Arnhemmer het de normaalste zaak van de wereld dat hij van mening verandert. Alles onder het motto: ‘Je beste vriend, dat ben je zelf.’

In de aanloop naar dat etentje wandelde ik door de stad. In de Steenstraat, een winkelstraat die de laatste jaren behoorlijk is opgeknapt maar nog steeds niet uitnodigt om te winkelen, werd ik overvallen door een wolkbreuk. Ik schoot de Martinuskerk in, waarvan ik wist dat mijn vader er de laatste jaren regelmatig heen was gegaan.

In de hal stond een tachtiger, de broek te hoog opgetrokken, met een emmer sop een houten deur te boenen. Ik zei dat het hard regende, waarop hij antwoordde dat het wel meeviel.

‘Straks viel er veel meer uit.’

Met zo’n zin heb je me meteen.

‘Straks’ gebruiken in de verleden tijd en de hemel voorstellen als een bak met water die ze nu en dan omkieperen. We spraken kort over het gebouw, waarvan hij blij was dat het een paar jaar geleden was gerestaureerd. Hij hield de duimen een centimeter of tien uit elkaar en zei dat er ‘zulke wurmen’ in de houten balken hadden gezeten.

‘Het was luilekkerland hier, die beesten vraten zich helemaal vol. Probeer die er maar eens uit te krijgen met een handvol parochianen.’

Ik vroeg of hij mijn vader, de heer Van Roosmalen, had gekend. Hij stopte even met boenen, wreef met de mouw van zijn blouse de bril schoon en vroeg: ‘Overleden?’

Ik knikte.

‘Had hij een bril?’

Ik knikte weer.

‘Ja,’ zei de man. ‘Die ken ik wel. Die heeft ook nog meeg geholpen met het verjagen van de wurmen.’

Ik wist zeker dat het niet waar was, maar vond het toch leuk om te horen hoe mijn vader, die hoogtevrees had, in die kerk op een ladder was geklommen om de balken in het plafond te behandelen met een gif en dat hij daarna op de brommer, die hij nooit gehad heeft, was teruggereeden naar huis.

‘Mijn vader had geen brommer,’ zei ik.

De man haperde geen moment.

‘Dan had hij een fiets, ik zie hem nog zo weggrijden.’

Het ouderlijk huis

Als ik mijn geboorteplaats opnieuw zou mogen kiezen, was ik weer in Arnhem geboren. Dat mijn ouders later naar Velp verhuisden heb ik altijd als een fout gezien. Je ruilt een BMW ook niet in voor een Suzuki Swift.

Gedwongen door omstandigheden ben ik alweer een paar dagen in het ouderlijk huis. Ze wonen in de nieuwbouw van Velp-Zuid. De mensen die er twintig jaar geleden woonden, wonen er nu nog. De meesten zijn met pensioen. Vroeger waren ze verpleger, conducteur, douanier, postbode en ambtenaar. Er zat ook een zedendelinquent tussen, maar die is verhuisd.

Het wel en wee in het ouderlijk huis wordt op de voet gevolgd.

‘Ik zag de gordijnen bewegen.’

Op mijn beurt word ik bijgepraat over ziektes, sterfgevallen en ander ongemak. Ik weet inmiddels dat het heel vervelend is om eksterogen aan de tenen te hebben en dat het in de gemeente Rheden niet makkelijk is om een vergunning voor een dakkapel te krijgen.

Een van de bewoners overleed aan een geheimzinnige ziekte waardoor zijn hoofd en voeten op latere leeftijd begonnen te groeien. Een buurman zei: ‘Hij had iedere winter een nieuwe muts en twee keer per jaar nieuwe schoenen nodig.’

Op straat gebeurt niets.

Letterlijk.

Als er iemand passeert – meestal is dat om een brief te posten, dat gebeurt hier nog – gaat mijn moeder even voor het

raam staan. Dan zegt ze dingen als: ‘Mevrouw Slachter fietst snel, die heeft haast.’

Een buurman had een nieuwe bladblazer, hij stond er een half uur mee te worstelen onder een boom.

Hij liet het ding zien.

Je had drie verschillende blaassterktes, maar zelfs op ‘krachtig’ en ‘turbo’ kreeg hij de hondendrol die hij had aangetroffen niet weg.

Hij vroeg: ‘Wat is turbo?’

Gelukkig kende hij de afzender van de drol, de zaak wordt aangekaart. Het gesprek werd afgesloten met de mededeling dat hij appels ging kopen en dat hij daarna appelmoes ging maken.

Wat ik grappig vind is dat al die mensen, misschien is dat een leeftijdsdingetje, onbedoeld humoristisch zijn doordat ze letterlijk zeggen wat ze aan het doen zijn. Dat je iemand ziet met een tas vol boodschappen in de hand en dat die dan zegt: ‘Ik heb boodschappen gedaan.’

Ook gehoord:

‘Ik ben in de tuin aan het werk.’

‘Ik ben een rondje aan het lopen.’

‘Ik laat de hond uit.’

‘Ik ben de auto aan het wassen.’

‘Ik heb tuinhandschoenen aan.’

Zelf zeg ik meestal dat ik een sigaret aan het roken ben. En anders zeg ik dat ik ‘buiten’ ben, of dat ik op straat sta. Ik heb ook al een keer gezegd dat ik een jas aanhad, maar daar werd verder niet op gereageerd.

Het absolute hoogtepunt kwam in de vorm van een buurman met de arm in het gips.

Hij zei: ‘Ik heb last van de voeten.’

Hoe is de opkomst?

Mijn vader was zijn hele leven ambtenaar, waarvan 25 jaar bij de provincie Gelderland. Daar schreef hij rapporten over de loop van de rivier de Berkel die vaak ongelezen met multomap en al verdwenen, wat hem gek genoeg niet afremde om er een volgende keer met extra energie tegenaan te gaan. Bij zijn afscheid kreeg hij een fiets met drie versnellingen. Verkiezingen voor de Provinciale Staten vond hij zo belangrijk dat hij tot ver na zijn pensionering op dat soort dagen even langs de oude werkplek fietste waar in de hal altijd wel een stembureau was.

‘Even informeren hoe de opkomst is.’

Vroeger vond ik dat vreemd, maar nu – ik logeerde een paar dagen bij mijn moeder – begreep ik die drang om eropuit te trekken wel, gek als ik werd van dat geritsel van haar de hele dag. Kastje-open-kastje-dicht, slof-slof waar liggen die sleutels nou?, gekraak met plastic tasjes, het ging daar maar door.

‘Ik fiets even naar het Provinciehuis,’ hoorde ik mezelf zeggen, waarna zij begon te zeggen wat of mijn vader gestemd zou hebben en dat ze zo blij was dat hij al die verschrikkelijke kwezels van nu niet meer had meegemaakt. Zelfs de politici waren er na zijn dood niet op vooruitgegaan.

Het Provinciehuis aan de Markt in Arnhem ademde een zekere chic, net als de receptioniste met haar sjaal om de hals. Deze weg was mijn vader dus duizenden keren gegaan. Langs de receptie, voorbij het bronzen borstbeeld en het zwaard dat